

§ 32

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

- Να παρατηρήσουν οι μαθητές τις αρχές της πολιτικής δράσης του ρήτορα τις οποίες επισημαίνει στον επίλογο.
- Να κατανοήσουν την επισήμανση του Δημοσθένη ότι ο λόγος του έχει ως στόχο το συμφέρον της πατρίδας του.
- Να προσέξουν τη σαφήνεια και τη λιτότητα του λόγου του.
- Να παρατηρήσουν το νοηματικό «κύκλο» και τον τρόπο με τον οποίο κλείνει ο λόγος στον επίλογο.

1. Ερμηνευτικές ερωτήσεις

1.1. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου (ανάπτυξης και σύντομης απάντησης)

1. Ποιες είναι οι αρχές που καθορίζουν την πολιτική δράση του Δημοσθένη όπως τις προσδιορίζει ο ίδιος στον επίλογο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
2. Ποια ηθική αρχή υποστηρίζει ο Δημοσθένης; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Ποιος θέλει να είναι ο ρόλος της Αθήνας ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις ο Δημοσθένης και πώς τον κρίνετε γι' αυτό;
4. Ο Δημοσθένης θέλει να συνδυάσει το «συμφέρον» με τις ηθικές αρχές. Πώς κρίνετε τον Δημοσθένη από αυτό; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
5. Να χαρακτηρίσετε το ύφος του Δημοσθένη στην § 32.

1.2. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Νομίζετε ότι ο Δημοσθένης πιστεύει ότι η πόλη του έχει μια υψηλή αποστολή (ρόλο) ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις; Αν ναι, να αναζητήσετε στοιχεία από το κείμενο που να αιτιολογούν την άποψη αυτή.
2. (μὴ προέσθαι) μηδένα τῶν ἐλαττόνων τῶ μείζονι: α) Θεωρείτε τη συμβουλή αυτή του Δημοσθένη ως αρχή με γενικότερο κύρος; β)

Πιστεύετε πως μπορεί να έχει εφαρμογή και στη σημερινή εποχή; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

1.3. Ασκήσεις αντικειμενικού τύπου

Να σημειώσετε Χ στο αντίστοιχο τετράγωνο εάν το περιεχόμενο καθενός από τους ακόλουθους χαρακτηρισμούς είναι σωστό ή εσφαλμένο.

Το ύφος του Δημοσθένη στον επίλογο είναι:

	Σωστό	Λάθος
α) συμβουλευτικό	☐	☐
β) προκλητικό	☐	☐
γ) αυστηρό	☐	☐
δ) ήπιο	☐	☐
ε) λιτό	☐	☐
στ) πυκνό	☐	☐

1.4. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

A. Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα της ορθής απάντησης.

Ο Δημοσθένης στον επίλογο επισημαίνει προς τους Αθηναίους ότι:

- α) πρέπει να μείνουν ουδέτεροι στη διαμάχη Μεγαλοπολιτών και Λακεδαιμονίων.
- β) πρέπει να μην αγνοήσουν τα συναισθήματά τους κατά τη λήψη της απόφασής τους.
- γ) να μην αφήνουν κανέναν μικρό στην επιβουλή κανενός μεγάλου.
- δ) πρόθεση της Αθήνας είναι να βοηθά τους ισχυρούς.

B. Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ορθής απάντησης.

2. Λεξιλογικές - Σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να γράψετε δύο ομόρριζα της λέξης *ελάττων*³¹ στη νέα ελληνική και για καθένα από αυτά να σχηματίσετε μια φράση ή πρόταση όπου θα φαίνεται η σημασία της.

³¹ Μπορεί να γίνει επιλογή από τις λέξεις: *ελαττώνω, ελάττωμα, ελαττωματικός, ελάττωση.*

2. *αίνω*: Να συνθέσετε το ρήμα διαδοχικά με καθεμιά από τις προθέσεις *παρά, σύν, επί* και να σχηματίσετε για καθεμιά από τις λέξεις στη νέα ελληνική μια φράση ή πρόταση όπου θα φαίνεται η σημασία της.
3. Να συμπληρώσετε τις φράσεις με (απλά ή σύνθετα) παράγωγα ή ομόρριζα του *φέρω*:
- Η του στην ανάπτυξη της περιοχής ήταν μεγάλη.
 - Όπου κι αν βρεθεί (ενεστ. μέσης φωνής) εναντίον του και γι' αυτό οι σχέσεις τους είναι τεταμένες.
 - Οι επενδύσεις που πραγματοποίησε τον τελευταίο καιρό ήταν επιτυχείς και του (ρήμα) μεγάλα κέρδη.
 - Τα έξοδα του συλλόγου καλύπτονται κυρίως από τις των μελών του.
 - Το επάγγελμά του είναι να εκτελεί με φορτηγό αυτοκίνητο.
 - (μέση φωνή) με πολύ καλό τρόπο στους υφισταμένους του και είναι αγαπητός.
 - Είναι προς το της επιχείρησης να έχει καλές δημόσιες σχέσεις.
 - Το του για τις καλές τέχνες είναι πολύ μεγάλο.
 - (παθ. αόρ) να βοηθήσει ανιδιοτελώς.
 - Μετά το τέλος του Εσπερινού θα γίνει της εικόνας του Αγίου σε καθορισμένες οδούς της πόλης.
- Λεξιλόγιο* (να γίνει επιλογή από τις παρακάτω λέξεις κάνοντας και τις αναγκαίες μετατροπές): *Ουσιαστικά: εισφορές, μεταφορές, περιφορά, συνεισφορά, ενδιαφέρον, συμφέρον. Ρήματα: αποφέρω, καταφέρομαι, προσφέρομαι, συμπεριφέρομαι.*

3. Παραδείγματα εργασιών για το σπίτι

1. Αφού ανατρέξετε στην § 4, να συγκρίνετε το περιεχόμενό της με αυτό της § 32 και να παρατηρήσετε το νοηματικό «κύκλο» με τον οποίο κλείνει ο λόγος στον επίλογο³².
2. Σε ένα επίλογο ρητορικού λόγου έχουμε συνήθως το φαινόμενο της «παθοποιίας» (βλ. εισαγωγή σχολ. βιβλίου, *Ρητορικά Κείμενα*, σ. 20). Υπάρχει τέτοιο φαινόμενο και στον «Ἐπεὶ Μεγαλοπολιτῶν» λόγο του Δημοσθένη, λείπει εντελώς ή αντιμετωπίζεται κάπως διαφορετικά σ' αυτόν³³;

Αθήνα, Αρχαία Αγορά. Βόρεια πλευρά Γυμνασίου

³² Βλ. *Ρητορικά Κείμενα*, σ. 242 (ερμ. σχόλια).

³³ Πέραν από τις προτροπές που απευθύνει στους Αθηναίους, ο Δημοσθένης δείχνει ότι γνωρίζει τη ρητορική αυτή τεχνική των επιλόγων και γι' αυτό κάνει νύξη για τα συναισθήματα που πιθανώς θα εθεωρείτο ότι έχει, αλλά προτιμά να δηλώσει ότι δεν κινείται από συναισθηματική φόρτιση αλλά διακατέχεται από ψυχρή λογική κάνοντας τις προτάσεις του και έχει γνώμονα το συμφέρον της πόλης του και την ηθική.